

ובהר בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק
לאור דברי האור החיים

זו לשון רבנו בפרשת בחוקותי (הביאור השלושים ושמונה): **"והוא אמרו 'אם בחקתי תלכו, פרוש, הנם שהוא בזמן שבו הראה עליו המזל לרעה שלך ולא ישוב, אם את מצוותי תשמרו יש כח בכם להפך המזלות ולתקן אותם, והוא אמרו 'ועשיתם אותם'."**

בענין שינוי מזלו של האדם על ידי שיפור דרכיו, מובאת מחלוקת בגמרא כדלהלן (שבת קנו, א): **"רבי חנינא אומר, מזל מחכים, מזל מעשיר, ויש מזל לישראל. רבי יוחנן אומר: אין מזל לישראל."**

בביאור הענין כתבו הראשונים כי נחלקו האמוראים באשר ליכולתו של יהודי לשנות את מזלו בכח תשובה ומעשים טובים. אולם חשוב להבהיר כי לולא זאת, המזל אכן קיים ויש לו השפעה לכל הדעות.

מעניין לציין לעובדה כי אף עצם קיומו של עם ישראל ויסודו נעוצים בכך שאין מזל לישראל, וכפי שמביאה הגמרא בסמוך: **"מניין שאין מזל לישראל - שנאמר (בראשית טו, ה): 'וַיֵּצֵא אֱתֹו הַחוּצָה'."** אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, **"בן ביתי יִירָשׁ אֹתִי"** (שם פסוק א). אמר לו: לאו, **"כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ"** (פסוק ד). אמר לפניו: רבונו של עולם, נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן. אמר ליה: צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל."

אנושיות לכך גדוש מטעמים שהתרוקן והתמלא שוב ושוב על ידי האורחים והמלצרים בהתאמה.

שלומיאל ניער קלות את שולי החליפה, מתח את העניבה ואף טרח לתחוב בצווארוננו ממחטה כלשהי ולו רק כדי להיראות מנומס ולהתאים עצמו למעמד, ותיכף ניגש לאזור שהיווה מבחינתו את גולת הכותרת: הבר. פסטלים ממולאים כל טוב; כנפי עוף מתובלות בטעם פיקנטי ופרוסות להטות של קוגל למיניו השונים גדשו את צלחתו, מיץ אשכוליות בעל ניחוח טבעי ומרענן מילא שוב ושוב את כוסו. אך הופיע המלצר והוא אץ אליו, נחוש לברר היכן בן הדוד בעל השמחה ולאחל לו מלב נרגש ברכת מזל טוב חגיגית.

פסיעה אחת קדימה לעבר המלצר, והוא עצר באחת על מקומו.

יד הונחה על כתפו, אוחת בו בעדינות, ומאן דהוא קורא בשמו בלבביות: **"שלומיאל!"**

לא היה מקום לטעות. היה זה קולו של עוזיאו. אבל משהו בהמשך הפגישה הלבבית הזו לא היה נראה לו, כלל וכלל.

- 'מה בדיוק אתה עושה כאן, שלומיאל?' הוא רצה למחות על ההשפלה, להבהיר כי הוזמן וללמד את בן הדוד כמה פרקים בהליכות שבין אדם לחברו, אלא שאז הלה המשיך: **"אינך יודע שהחתונה מתקיימת באולם ממול, ב'היכל השמחה' אשר מעבר לכביש?"** רגע. היכל השמחה, ארמון השמחה, יש הבדל?

כשעבר שלומיאל את הכביש והציג את כף רגלו על מפתן האולם היוקרתי באמת, נכח לראות את מנות השף עליהם חלם ולהבין כי הכל עד עכשיו היה פיקציה, אשליה וטעות אחת גדולה, נפל תחתיו מתעלף תוך שהוא פולט בשארית כוחותיו: **"מזל טוב, בן דוד..."**

אוי לבנים שגלו מעל שלחן אביהם

האור החיים הקדוש בפרשת בהר מתייחס לאשר יתרחש לעתיד לבוא, והוא מחדד בדבריו נקודה שיש לתת עליה את הדעת ולהתעורר, להתעלות טפח וטפחיים מעל ההשגות הרדודות אשר קנו שביתה בלב בני האדם, ואלו דבריו (כה, כה):

"וְהָאֱלֹהִים תִּהְיֶה בְּהִעָרִי לְבוֹת בְּנֵי אָדָם, וַיֹּאמֶר לָהֶם: הַטּוֹב לָכֶם כִּי תִשְׁבּוּ חוּץ גּוֹלִים מֵעַל שְׁלַחַן אֲבִיכֶם? וְנָה יַעֲרֹב לָכֶם הַחַיִּים בְּעוֹלָם וְזוֹלַת הַחֲבִירָה הָעֲלִיּוֹנָה אֲשֶׁר הָיִיתֶם סְמוּכִים סָבִיב לְשְׁלַחַן אֲבִיכֶם, הוּא אֱלֹהֵי עוֹלָם בְּרוּךְ הוּא לַעֲד. וַיֹּאמֶר בְּעִינֵי תַאֲוֹת הַנְּדָמִים, וַיַּעֲרֹם בַּחֲשֶׁק הָרוּחָנִי גַם נִרְגָּשׁ לְבַעַל נֶפֶשׁ כָּל חַי עַד אֲשֶׁר יִטְיִבוּ מַעֲשֵׂיהֶם."

בדברים אלה מקרב רבנו אל הדעת ומחזק את החיבור וההבנה הפנימית בעומק דברי חז"ל (ברכות ג, א): **"מה לו לאב שהגלה את בנו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם."**

כך גם מספרת הגמרא (חגיגה ד, ב) אודות האמורא הקדוש רב הונא, אשר היה בוכה תמורורים בהגיעו ללשון הפסוק

הזמנה מהודרת, קשיחה ומחוספסת. אותיות מוזהבות בולטות על גבי הנייר המשוכח ועימוד יוקרתי אנין טעם. שלומיאל רפרף באצבעו, מעביר מבט על המילים המסולסלות ובוחן לעומק את העיטורים שבצד.

בכל זאת, לא כל יום הוא מוזמן לחתונה. ודאי לא לאולם יוקרתי שכזה. בטח שלא לשמחת נישואי בנו של הרבני הנגיד ועוד שלל תארים שהוצמדו בכותרות העיתונים לעוזיאו בן דודו, איל נדלן עתיר הנכסים, תומך תורה ומוקיר רבנן ורודף צדקה וחסד אשר שמו ותמונתו הפכו לחלק בלתי נפרד מכל מיזם של תורה וחסד.

ביום-יום הוא אינו פוגש אותו. אחת לתקופה ארוכה הם חולפים זה על פני רעהו, בערב משפחתי מורחב כזה או אחר, וגם אז עסוק עוזיאו בשיחות קדחתניות דרך אוזניה בלתי נראית ובפנופי ידיים נמרצים, תוך שהוא שולח הנהונים בלתי מחייבים לבני דודים כאלה ואחרים, לאמור: **"ראיתי אותך, תזכיר לי מי אתה?"** אך הנה, עוזיאו זכר אותו.

מסתבר שהוא כן יודע על קיומו, ויותר מחמיא מכך - הוא רואה לנכון להזמין אותו לשמחת כלולות בנו, מה שמעיד על העובדה שהשתתפותו בשמחה תסב לו נחת רוח. הוי אומר, והמסקנה הזו מרחיבה כמה חדרים בלבו של שלומיאל - יש לו דרך ללבו של בן הדוד המפורסם, ומי יודע מתי וכיצד זה יבוא לו לעזר.

תמיד לעג שלומיאל לאלה המענים עצמם טרם השתתפות בחתונה כזו או אחרת, בזלדלפונים השומרים מקום בכרסם למנה באירוע הקרוב. אולם הפעם, היה הלעג ממנו והלאה. כבר השכם בבוקר הזכיר לעצמו שוב ושוב שלא לטעות מאומה, ואף על כוס הקפה עליה אינו מוותר אף יום - התחולל קרב איתנים בלבו.

בעיני רוחו ראה את מנות הדגל של השף הדגול מוגשות בעיצוב משובב, את המשקאות הצוננים הניצבים בקנקני קריסטל בוהקים. הוא דמיין את לחיצת ידו האיתנה של עוזיאו ואת קבלת הפנים לה יזכה בכניסתו לאולם, את הרכב התזמורת השמור לאירועים יוקרתיים במיוחד ואת ההתחככות בשוּעֵי עולם אשר ודאי ינהרו לאירוע.

כל גורם אנושי בעל שתי אוזניים בסביבתו של שלומיאל נפל קרבן לתיאורים עסיסיים אודות העתיד להתרחש באירוע בו - כך הדגיש שוב ושוב - רק הוא ושכמותו מוזמנים.

ליום אחד הרגיש שלומיאל בר מזל, משל דבק בו משהו מההילה האופפת את חוג העשיריון העליון. הוא הרגיש חלק ממהו גדול, מרגש ומסעיר, ולבו כמעט שלא עמד בהתרגשות שגאתה בו מרגע לרגע, איימה להציף את כולו.

הרגע הגדול הגיע.

שלומיאל, חנוט באי-אלו מחלצות שנראו עליו כמו הכלאה מוזרה וענוב בעניבה כחלחלה אותה שאל מחבר, התייצב בפתח האולם ובקושי הסדיר את נשימתו.

משכן האירועים 'ארמון השמחה' קיבל את פניו בסבר פנים יפות ובחיוך רחב, אם ניתן לייחס אי אלו תכונות

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

שהיה רחב ט"ז אמה, ונכנס אצל החכם להוכיחו על משרתיו איך הם רשעים שמדליקים אש ביום השבת, כי ראה עשן יוצא מביתו.

ויען החכם ויאמר לו: 'יש לנו בבית אשה אחת שילדה בזה היום, ואחזה קור, וגזרו הרופאים עתה להדליק לה אש תיכף, לחמם בגדים באש ולתת עליה, ועוד נתנו לה סממנים שצריכים בישול היום, כי היא בסכנה, ולכן הבעירו האש. ואף על פי שדבר זה מותר היהודי לעשות בידו, עם כל זאת הבעירה אותו שפחה גויה שיש בבית'.

'אמנם אתה' המשיך החכם ואמר לו, 'אשר לבשת קנאה בחסידותך לבא אצלנו להוכיחנו בביתנו על דבר אשר צריך אתה לדון מדעתך שהוא נעשה בהיתר ולא באיסור, הנה אתה בעצמך נכשלת עתה בשבעה איסורים בבת אחת, ולא הרגשת ולא ידעת בין האיסור לבין המותר'.

אמר לו: 'מה זאת'.

אמר לו: 'תחילת הכל עשית שתי עוונות, שהוצאת מן רשות היחיד לרשות הרבים, ומן רשות הרבים לרשות היחיד, כי הוצאת את המטריה מביתך לרשות הרבים, והכנסת אותה מן רשות הרבים לביתך'.

אמר לו: 'חשבת שזה כמו מלבוש, כיון דעשוי להגין, ועוד מה עשית'.

אמר לו החכם: 'פתחת זה המטריה ופרשת אותו עליך כאהל, הרי שלושה, ועוד, כשנכנסת לחצר שלי ראיתי שסחטת זאת המטריה מריבוי מי גשמים אשר היו עליה, הרי ארבעה עוונות'.

אמר לו: 'מעולם לא ידעתי ולא שמעתי שאסור לסחוט בשבת, ולא חשבת בדעתי שסחיטה היא מלאכה, ועוד מה עשית'.

אמר לו: 'ראיתי בעת שבאת לסגור המטריה בחצר שלי, נעקם עמוד אחד מעמודי הברזל הדקים שבה, ואתה תקנת אותו בידך, וזה תולדות מכה בפטיש, הרי חמשה עוונות'.

אמר לו: 'לא שמעתי איסור בזה מימי ולא ידעתי, ועוד מה עשית'.

אמר לו: 'איסור מוקצה, שזאת המטריה שלקחת בידך היא מוקצה, הרי ששה. ועוד יש בידך עוון שביעי, כי זה בגד העליון שאתה לובש עליך בשביל הקור הוא צמר ותפור בחוטי פשתן וזה איסור כלאים'.

אמר לו: 'מעולם לא ידעתי שיש כלאים גם בחוטי התפירה'.

אמר לו: 'הרי שבע עבירות עשית מחסרון ידיעתך, ובאת להוכיחני על האש מחמת מראה העשן שראית, וכי לא היה לדון בדעתך אולי יש חולה שיש בו סכנה או יולדת. כמה גדולים דברי חכמים ז"ל שאמרו 'ולא עם הארץ חסיד'.

הפירוש השישי במשנתו הקדושה של האור החיים הקדוש על הפסוק (כו, ג): "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם", עוסק בהיבט חשוב בכל הנוגע להנהגת איש ישראל על פי הדרך הישרה ובאופן שאכן ימצא חן בעיני ה' ויעלה לנחת רוח לפניו.

וזו לשון רבנו: "יתבאר על דרך אומרים (אבות ב, ה): 'ולא עם הארץ חסיד', פרוש, שאסור לעם הארץ להתנהג בחסידות שעשה חמרות וגדרים כמנהג החסידים. כי לפעמים יעשה חומרא בדבר שהוא אדרבה עבירה... לזה צו חז"ל שאין לעם הארץ להתנהג במדת חסידות. הוא מאמר ה' כאן: 'אם בחקתי תלכו' שהוא עסק התורה, אז ואת מצותי תשמרו, פרוש, תעשו לכם משמרת כדי לקיים גדרים ושמירות, ולא זולת זה'.

תרי"ג מצוות יש לנו, ובכל אחת מהן דקדוקים והלכות, פרטי דינים והנהגות שנמסרו מפי חכמי ישראל לדורותיהם. עוד הוסיפו הפרושים שבכל דור, חסידים ואנשי מעשה המתחסדים עם בוראם, חומרות וסייגים כיד ה' הטובה עליהם.

אמנם כן, ישנו סיכון משמעותי הכרוך בכך. שומה על האדם לדעת כי ההלכה והחומרא צועדים יחדיו, ידיעת התורה הקדושה והלכותיה מהווים תנאי יסודי לקיום המצוות, ולא זו בלבד שקשה עד בלתי אפשרי להיחשב 'חסיד' כל עוד לא מילא האדם את כרסו בדבר ה' זו הלכה, אלא שהדבר חמור ביותר ואסור באופן מוחלט.

בענין זה סיפר הגה"ק בעל 'בן איש חי' מעשה שהיה, הממחיש עד כמה יכול האדם לשגות בדרכו ולסלף את דרך הישר במידה ויתהדר בעטרה לו לא, ועד כמה נוראים דברי התנא רבן שמעון בן גמליאל (משנה ברכות ב, ח): "לא כל הרוצה ליטול את השם - ייטול!"

לשוננו הזהב של הבן איש חי אינה צריכה עריכה או תוספת, והנה הדברים כלשונם במתק שפתו (נפלאים מעשיך מעשה כא):

מעשה באיש אחד, עם הארץ גמור, שהיה מתחסד לפי דעתו, והיה דר בבית אחד כנגד ביתו של חכם אחד, ורק רשות הרבים מפסיק ביניהם.

ויהי ביום השבת, ראה אותו עם הארץ עשן יוצא מבית התבשיל אשר בחצר אותו חכם. ויתלהב ויתקנא קנאה גדולה ללכת אצלם להוכיחם ולהפרישם מאיסורא, כי חשב שמחמת הקור הדליקו המשרתים של בית החכם אש להתחמם בו.

אך אותו היום היה גשם יורד בזעף, לכך לקח כלי המגן שקורין 'מטריה', ופתח אותה להיות לו על ראשו אוהל להגין מן הגשם, ויצא מביתו והמטריה בידו, ועבר מביתו לבית החכם דרך רשות הרבים.

(דברים כז, ז): "וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאֶכְלָתָ שֶׁם וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ". וזאת למה? "עבד שרבו מצפה לאכול על שלחנו יתרחק ממנו?".

לעתיד לבוא, כאשר תתקיים הנבואה (ישעיהו יא, ט): "כִּי מִלֵּאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת ה' כְּמִים לִים מְכֻסִּים", או אז יתברר מעל לכל ספק כי כל הנאות העולם הזה והווי החולין אותו חווינו במשך אלפי שנות גלות, כל המותרות, הסחי והמיאוס והדומים להם, הרי הם כאין וכאפס לעומת האור האלקי וההנאה הרוחנית הנשגבת מכל תפיסה אנושית - להסתופף בצל השכינה ולאכול על שלחן אבינו שבשמים, פשוטו כמשמעו.

או אז נרגיש, בדיוק כמו אותו שלומיאל, כי פשוט היינו במקום הלא-נכון. חגגנו באולם שגוי, מילאנו את פינו במאכלים נחותים - כשמעבר לכביש המתינו לנו ברבורים אבוסים ומעדרים טובים באמת.

עולם הבא - בעולם הזה

אך הבה נתעשת בזמן, ובמקום לקונן על הקיים ננסה להקדים ולהחיל בקרבנו מעט מאותו עולם מופלא הצפון לנו לעתיד. נטעים את נפשנו בטעימה שיש בה ממש מאותה הכרה נפלאה שתהיה מנת חלקנו לעתיד לבוא.

נכון, אין ספק שעל האדם לעסוק בצרכי הקיום ולעשות את כל הדרוש לשם כך. חובת ההשתדלות היתה ועודנה חובה לכל דבר. אולם לכל הפחות נדע, נפנים כי אין מדובר ביותר מאשליה הרחוקה מהמציאות, דמיון מתמשך המשלה אותנו כי יש בו ממש.

הוויות העולם הזה קיימות, ניצבות מול עינינו דבר יום ביומו ומהוות פיתוי של ממש להיגרר אחריהם ולאפשר להן לנהל את חיינו. אולם כבר נאמר (קידושין ל, ב): "כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו".

לא כתוב כאן שהיצר הרע ייעלם, יתנדף כלעומת שבא. אבל מה, 'אין אתם נמסרים בידו'! לא תהיה לו את השליטה הזו, היכולת להוליך את האדם שולל ולשכנע אותו כי יש ממש בכל אותן אשליות שמציג עולם השקר.

טעימה מאורה הזך של התורה, יש בה כדי לדחות חושך רב. יש בכח התורה הקדושה וקיום מצוותיה כדי לעדן ולזכך את האדם, מחשבותיו והלך רוחו, עד שיבין שהשלחן האמיתי הוא זה שעליו נסב לעתיד לבוא. אותו שלחן עתיר תפנוקים רוחניים, אשר כל הנאות העולם לא ישוו לו ואף אינן כצל חיזור לעומתו.

שביבי אור

ניצוצות אש שלהבת

מבית מדרשו של האור החיים

ייסורי הגלות משתרגים על צווארנו, צרה רודפת רעותה וחבלי משיח מורגלים ביתר שאת, וכאן הבן שואל: 'עד מתי?'

בביאורו לפסוק (כה, כח): "וְאִם לֹא מִצָּאָה יְדוּ דִּי הָשִׁיב לוֹ וְהָיָה מִמֶּכְרוּ בִיד הַקֶּנָּה אֹתוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל וַיֵּצֵא בִּיבֹל וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ", מביא רבנו נוחם ללבנו ומרעיף טללי תחייה על נשמות ישראל המתענות ומצפות לגאולה השלימה, ואלו דבריו:

"וְאֹמְרוּ 'וְאִם לֹא מִצָּאָה יְדוּ דִּי הָשִׁיב, פְּרוּשׁ, אִם יֵרָאֶה הָאָדָם כִּי אֵין כַּח בָּעַם לִסְבֹּל חֲבִלִים עוֹד וְרַבּוֹ חוֹבוֹתֵיהֶם לְמַעַלָּה רֹאשׁ וְאַפֶּס בָּהֶם כַּח הַסִּבֵּל, וְהָיָה מִמֶּכְרוּ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל שֶׁהוּא זְמַן הַמִּגְבָּל לְגֻלְגָּלָה בְּעַמָּה, וְאֵז וַיֵּצֵא בִּיבֹל וְשָׁב לְאַחֲזָתוֹ, כִּי קֶץ הַגְּלוּת יִשְׁנֹו אִפְלוּ יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל רְשָׁעִים גְּמוּרִים ח"ו".

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

ידיים, והוא עמד לפוש תחת צל אילן, כדרכו בקודש. תוך כדי חידוש רבנו ביאורים נפלאים על פרשת השבוע, תוך שהוא מפליא ומחדש לא פחות מארבעים ושנים הסברים שונים בפסוק הראשון בפרשה. כעבור זמן מה עשה רבנו את דרכו אל העיריה הסמוכה, שם התארח בשבת אצל אחד מאמיו המקום אשר פתח לפניו את לבו וביתו. בליל שבת, כמנהג המקום, התלווה רבנו למארחו אשר הלך לבית הרב, אדם קדוש אשר יד לו בנסתרות והוא מלמד את בני עדתו מדי שבת בשבתו מחידושים הנאמרים במתיבתא דרקיאה. הפעם שיתף הרב בארבעה עשר חידושים נפלאים שאמרו במרום על הפסוק הראשון בפרשת בחקותי, בשם לא אחר מאשר איש האלקים אשר בדור - רבנו חיים בן עטר. אולם האורח הור, הלא הוא רבנו שהסתיר את זהותו, מתקן בקול נמוך: 'חיים בן עטר'. הזדעזעו הנוכחים ומחו על כבוד התורה, אולם הרב השיב את רוחם בטענו כי יש להמתין ולראות הישפר האורח את דרכו. אולם אף בסעודת היום וכך גם בסעודה שלישית, כשבכל אחת מהן הוסיף הרב וציטט ארבעה עשר חידושים נוספים שנתגלו לו בשם רבנו, חזר על עצמו הדבר. הרב מצטט את חידושי רבי חיים בן עטר, ואילו רבנו מתקן: 'חיים בן עטר'. בסעודה שלישית הגדיש הדבר את הסאה אף לדעת הרב, והוא הורה לחבוש את האורח בחדר פנימי עד לבירור העונש שיושט עליו. אך הנה, טרם ניגש הרב להבדיל על הכוס, רוח סערה החלה נושבת ומטר עז ניתך ארצה, ונראה היה בחוש כי משמים מנסים למנוע ממנו בכל דרך להבדיל. הרב, אשר כאמור אדם קדוש היה, ערך 'עליית נשמה' ושאל על מה ולמה הסער. התשובה הכתה אותו בהלם. 'מדי שבת כידוע שובת הגיהינום, ורק במוצאי שבת הוא חוזר ופועל. אלא שזה קורה אך ורק לאחר שהאור החיים הקדוש מבדיל על הכוס, וכעת כשהוא שרוי בצער ונאסר על ידך בחדר - שר הגיהינום משתולל על כך שאינו יכול להשיב את הגיהינום לפעילותו הסדירה'. בנך הרב והצטער עד לאחת על שפגע במלאך האלקים, ותיכף ניגש לפייסו ולהתחנן למחילה. אולם רבנו, אשר היה מן הנעלבים ואינם עולבים, ובפרט שאכן נהג הרב כשורה בכך שמחה על כבוד רבנו, מיהר והשיב את נפשו בדברי נועם ותנחומים. בהזדמנות זו נתבשר רבנו ממרום כי תמה שנת גלותו, באשר אותה שבת ומנת הייסורים שנחל עלו לו כשנה תמימה של גלות.

הסיפור ידוע וגרסאות שונות לו, אולם דומה כי אי אפשר שלא להביאו כאן בגרסתו המוכרת והרווחת יותר, היות והוא קשור בקשר איתן לביאורו של רבנו לפרשתנו. נוהג היה רבנו בעת שבתו בעיר סאלי, לשחוט מדי ערב שבת עגל בקר רך ומשובח, כשבשרו מחולק אחר כבוד למשפחות תלמידי חכמים, בהם תמך רבנו ככל אשר השיגה ידו. ויהי היום, ובסאלי נבוכו הקצבים וסוחרי הבקר. מחלה מסתורית הכתה בעדרי הבקר ועשתה בהם שמות, ואם לא די בבהמות שמתו בפתאומיות בזו אחר זו - אף אלה שנותרו לפליטה ונמכרו לקצב בטרם ימותו, התבררו במרבית המקרים כסריפה. אם השפיע הדבר לרעה על שוק הבשר וגרם מורת רוח רבה לבני העיר בכלל, שבעתיים היה צערו של רבנו, אשר חשש כי לא יזכה לקיים גם באותו שבוע את מנהגו מקדם. רק לאחר מאמצים מרובים מצא רבנו עגל צעיר אשר טרם נגעו בו יד המגיפה, הורה לשחוט לשחוט ונשא תפילה לאלוקיו כי ייצא העגל כשר, שהרי לא לכבודו ולא לכבוד בית אבא הוא עושה כי אם למען תלמידי החכמים. לשמחתו של רבנו, אכן נבדק העגל והתברר מעל לכל ספק כי הוא כשר וישר ללא סרך וחשש, וכי הוא ראוי לעלות על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנו. בתוך כדי עיסוקו של רבנו בקבלת תלמידי החכמים בחום וחלוקת הבשר כהרגלו, נכנס בראש מורה אחד מעשירי העיר אשר גונבה לעצמו הדיעה כי רבנו שם את ידו על עגל, בעוד הוא עצמו לא מצא בהמה כשרה לשבת. עשיר יענה עזות, ובגסות רוח דרש הלה כי ייתן לו רבנו חלק באותו עגל. 'אין די בבשר העגל כי אם בקושי עבור תלמידי החכמים' השיב רבנו, 'פשוט אפוא שלא אקציב מהכמות הזעומה גם כך - כדי לחלק גם לשאר בני העיר'. כאן פער הגביר פיו ללא חוק, החל לבזות תלמיד חכם שנכח במקום והטיח בו ציור נאצות, כשרבנו מבליג ושותק. משמים ראו את שתיקתו של רבנו בשעה זו, והקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה. על כך שלא מזה רבנו באותו עשיר על ביוזן התלמיד חכם, נגזר על רבנו כי ייצא לגלות בת שנה תמימה כדי לכפר על כך. צר רבנו את מטלטליו המעטים, ויצא לדרכו בלב שבור, נחוש לכפר על שארע. בערב שבת פרשת בחקותי מצא עצמו רבנו במרכזו של שדה רחב

בנתיבי החיים

פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

מועיל לבעל השדה הפנימית ולפיכך אין סיבה לחייבו להשתתף בהוצאות הקמת הגדר. אולם במידה והוא עצמו הלך וגדר את הצד הרביעי, בכך הוכיח כי הקמת הגדר מועילה לו והוא מרוצה ממנה, ובכזה מקרה אכן נחייב אותו לשלם אף על הצדדים האחרים שהוקפו על ידי בעל השדות החיצוניות. על פי יסוד זה - מבאר הגאון מוילנא, ניתן להבין הפלא ופלא את דברי המשנה באבות. אמת שהאדם נוצר, נולד וחי על כורחו. אכן, משול הדבר לאותו בעל שדה פנימית, כאשר בירור הענין לאשורו יהיה בחלק האחרון - בשלב בו נגזר על האדם להסתלק מן העולם. אם ברגע גורלי זה הוא קם ועושה כל שלא ידו כדי להימנע מכך, רץ לרופאים ומנסה לבטל את רוע הגזירה ולהישאר בחיים, אזי מתברר כי אף שאר החלקים היו לרצונו. כאן מתברר כי הוא נוצר, נולד וחי ברצונו ולתועלתו, ואם כן ראוי לו לתת דין וחשבון על כל מעשיו בעודו בחיים.

בביאורו העשירים ואחד במספר של רבנו האור החיים לפסוק: 'אם פָּקַחְתִּי תִלְכוּ', מביא רבנו את דברי המשנה באבות (אבות ד, כב): 'שעל כרחק אתה נוצר ועל כרחק אתה נולד ועל כרחק אתה חי ועל כרחק אתה מת ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא'. בענין זה מעניין לציין להסבר נפלא של הגאון מוילנא, כמענה לתמיהה העולה מאליה - אם אכן נוצר האדם בעל כורחו, נולד וחי בעל כורחו, אם כן מה מקום יש לדון אותו על מעשיו ולהביאו לתת דין וחשבון על כך, הלא כל זה לא היה בבחירה חופשית שלו? אלא מקדים הגאון ומביא את דברי המשנה (בבא בתרא ד, ב): 'המקיף את חבריו משלש רוחותיו, וגדר את הראשונה ואת השניה ואת השלישית - אין מחייבין אותו; רבי יוסי אומר: אם עמד וגדר את הרביעית - מגלגלין עליו את הכל'. המדובר באדם שברשותו שדה, המוקפת מכל צדדיה בשדות שאינם שלו. אם עמד השכן הסמוך והקיף את שדותיו בגדר הניצבת בין השדה הפנימית לאלה שבחוץ - הרי אין הדבר

אור הישועות מכתבי הלומדים

אל תלכו לרופא, כי אם לצינונו של האור החיים הקדוש

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א, כי אחד המשמשים בקודש אצל אביו כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א לא זכה להיפקד בבנים. כיתתו הללו את רגליהם אצל רופאים ידועי שם ועשו הכל בכדי למצוא מזור למכאובם. באחד הימים, הגיעתם השמועה על רופא גדול בירושלים שיש בכוחו להושיעם. קבעו תור לרופא, אך לא הודיעו לרבי מאיר על שהם עומדים לעשות. זאת מפני שחששו שלא יקבלו את הסכמתו לכן.

יום לפני הנסיעה, שח המשמש לרבי מאיר כבדרך אגב, כי יעדר מחר מהבית בשל צורך כלשהו שלמענו הוא נאלץ להיטלטל לירושלים. נענה לו רבי מאיר ואמר: 'יכולים אתם לנסוע לירושלים, אך אל תלכו לרופא, כי אם לצינונו של האור החיים הקדוש שבהר הזיתים ושאו שם תפילה, ובעז"ה תבשרו בשורות טובות. נפעמים מרוח קדשו של רבי מאיר עשו כך בני הזוג, ולפקודת השנה הכניסו את בנם בכורם בביתו של אברהם אבינו ע"ה.

מעשה נוסף אירע בכמה אברכים שביקשו מרבי מאיר ברכה לזרע של קיימא, אך הברכה בוששה מלבוא. פעם אחר פעם ביקשו, אולם לא זכו לשמוע ממנו ברכה מפורשת. ביום מהימים, הזדמנו חמשה מהם יחד לביתו של רבי מאיר ואחד מהם הזכיר את כולם. רבי מאיר הורה להם לעלות לקברו של רבנו האור החיים הקדוש ולהתפלל שם. הדרך אותם רבי מאיר שיסעו בנפרד, כל אחד וביתו, וישתטחו כל אחד בזוית אחרת של הציון, ואיחל להם ישועה בזכותו של הצדיק. ארבעה מהם הזדרזו למלא אחר דבריו של רבי מאיר ואכן נושעו בזרע של קיימא. ואילו החמישי שהתמהמה לא זכה לכן.

(ספרי ויהלום להגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו
למייל המערכת m028039999@gmail.com
או לפקס 02-5385689
או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

מתיבתא אור החיים

עד שיקדים דברי תורה שנאמר (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו, צא ולמד מה שאמרו בזוהר (ח"א סט ב) על ההולכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה שמתחייבים בנפשם, והוא מאמר ה' אם בחקותי תלכו, וזה לשונו: עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (ברכות יד.) שאסור לאדם לשום לדרך פעמיו עד שיקדים דברי תורה, דכתיב (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך' וגו', וצא ולמד מה שאמרו בזוהר (ח"א ס"ט) על ההולכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה שמתחייבים בנפשם, והוא מאמר ה' 'אם בחקותי תלכו' פירוש כשיש לימוד תורה, תלכו אז תלך לבטח, כי כשיש עסק התורה כוחותיה מלוין את האדם.

מכאן שנודרין בעת צרה והוא היה ראש הנודרין. וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום 'נדר לאביר יעקב' (תהלים קלב ב), והיה זה כשהיה משים לדרך פעמיו. ועשה ד' דברים הצריכין ליוצא לדרך, האחת תפילה, הב' צדקה, הג' דברי תורה, הד' הבטחה בשם יתברך. וזהו 'צדק לפניו יהלך' וגו', ומלת 'צדק' כוללת אלו ד' דברים, תפלה כמו שדרשו ז"ל היוצא לדרך יתפלל תחלה ואחר כך יצא דכתיב 'צדק לפניו יהלך', צדקה 'צדק' כמשמעו, תורה דכתיב (דברים טז כ) 'צדק צדק תרדוף', הלך אחר בית דין יפה.

ובספר משנה שכיר (להגה"ק רבי יששכר שלמה טייכטאל הי"ד) פירש על פי זה את דברי המדרש, וזה לשונו: במדרש (ויק"ר לה א) הה"ד (תהלים קיט ט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך, אמר דוד רבונו של עולם בכל יום ויום הייתי מחשב ואומר למקום פלוני ולבית דירה אני הולך, והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, הה"ד ואשיבה רגלי אל עדותיך עכ"ל. וכבר נאמרו בה הרבה פשטים.

ונראה לי עם דברי האור החיים הקדוש באות ט"ז בבאור הפסוק אם בחקותי תלכו עפ"י מה שאמרו חז"ל (ברכות יד.) שאסור לאדם לשום לדרך פעמיו

כתב רבינו בדרך ט"ז ממ"ב הפירושים לפסוק אם בחקותי תלכו, וזה לשונו: עוד ירצה על דרך אומרם ז"ל (ברכות יד.) שאסור לאדם לשום לדרך פעמיו עד שיקדים דברי תורה, דכתיב (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך' וגו', וצא ולמד מה שאמרו בזוהר (ח"א ס"ט) על ההולכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה שמתחייבים בנפשם, והוא מאמר ה' 'אם בחקותי תלכו' פירוש כשיש לימוד תורה, תלכו אז תלך לבטח, כי כשיש עסק התורה כוחותיה מלוין את האדם.

והנה בגמרא מצאנו כן בענין תפילה, וזה לשונם: אמר רבי יונה אמר רבי זירא כל העושה חפציו קודם שיתפלל כאילו בנה במה, אמרו לו במה אמרת, אמר להו לא, אסור קא אמינא, וכדבר אידי בר אבין, דאמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן, אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל, שנאמר (תהלים פה יד) 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו', ואמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן כל המתפלל ואחר כך יוצא לדרך, הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו, שנאמר 'צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו'. אולם יתכן שרבינו פירש שכונת הפסוק 'צדק לפני

יהלך' עולה גם על התורה הנקראת צדק, ועל דרך שאמרו בגמרא (חולין פט.) וז"ל: מאי דכתיב (תהלים נח ב) 'האָמְנָם אֶלֶם צדק תדברון' מישרים תשפטו בני אדם' מה אומנותו של אדם בעולם הזה, ישם עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה, תלמוד לומר 'צדק תדברון', יכול יגיס דעתו, תלמוד לומר 'מישרים תשפטו בני אדם'.

וראה בדרשות ר"י אבן שועיב (פרשת ויצא): 'וידר יעקב' וגו',

ובזה יובן נמי ביאור המדרש (ב"ר סח א) בפסוק ויצא יעקב מבאר שבע 'אז תלך לבטח דרכיך' (משלי ג כד) אם תשכב לא תפחד מעשו ולבן, ר"ל דיעקב אבינו עשה כמו שעשה דוד קודם כל דרך שהיה לו לעשות הלך ללמוד בבית המדרש וע"י כך היה אתו זכות התורה, וזהו שאמר הכתוב 'ויצא יעקב מבאר שבע' שהוא התורה מבית מדרשו של שם ועבר, וע"י כך הלך ובטח דרכו והבין.

מצא חיים

חידה שבועית בענין דברי האור החיים

לפתרון החידות יש לעיין בהרחבה באור החיים המבואר ובמודרין מבית מתיבתא

את הברכה המובאת בפרשה: "וְהָרְבִּיתִי אֲתֶכֶם" מפרש האור החיים באחת הדרכים הבאות. התדע מהי?

- א) מלשון 'רביא' שהוא בארמית תינוק, הגם שיחטאו ישראל לפניו, מבטיח הקב"ה כי יקבלם בתשובה ויהיו נחשבים כתינוקות שנולדו.
- ב) מלשון רבנות וגדולה. לא זו בלבד ששיעור התרבות עם ישראל לעומת הגויים יהיה ביחס כפול ומכופל, אלא שייתן להם שררה על האומות.
- ג) אף שבטבע העולם ככל שמתרבים צאצאי האדם כך הם נחלשים, מברך הקב"ה כי יתרבו ישראל ועם זאת יהיו רבים ומעולים גם באיכות.

תשובה מגליון קודם: תשובה א - אף בחלק קטן מתוך הקדושה לא תזכה הנשמה לקחת חלק.

פתרונות יש לשלוח לא יאוחר מיום רביעי בשבוע בלבד לכתובת דוא"ל: m028039999@gmail.com או בפקס 02-5385689 או 'נדרים פלוס' - באר ישראל

- על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'ובחרת בחיים' ושם הפרשה. 3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שולחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

שם הזוכה בגליון פר' כי תשא: ה' יצחק נחמן דוב לעקוביץ, אלעד

מחוברים לחיים
לשמיעת שיעורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

